

Koop f3,-

GROESBEEKS MILIEU - JOURNAAL

1985 - 40

THEMA - NUMMER : RECREATIE

INHOUD

	blz.	
VOORWOORD van de redactie	1	
VREEMDELINGENVERKEER VROEGER naar G.G. Driessen.....	2	
VREEMDELINGENVERKEER MORGEN?? door Henny Brinkhof.....	6	
FOTO.....	10	
COLLAGE PAGINA.....	12	
STAPPEN ROND GROESBEEK door Ben en Paul Thissen...	13	
WIE KENT GROESBEEK.....	20	
INTERVIEW MET GERRIE DRIESSEN door Jeske de Bekker.....	21	
MILIEU-RONDON.....	24	
OPENLUCHTREKREATIE IN GROESBEEK, een plan voor beter fietsen door Paul Thissen.....	28	
DE NATUURVRIENDENCLUB door Harm-Jan, Gerard, Stephan en Bas.....	31	
OMSLAG DOOR JOEP DE BEKKER		

GROESBEEKS
MILIEUJOURNAAL

Verschijnt:
driemaandelijks,
kosten minimaal f15,-
per jaar. Opgave bij
het sekretariaat.

REDAKTIE

Henny Brinkhof
Paul Thissen
Jeske de Bekker
Eric Jacobs

REDAKTIE- ADRES

Henny Brinkhof
Hobbemaweg 28,
Groesbeek.
tel. 08891-5911.

SEKRETARIAAT

Werkgroep Milieu-
beheer Groesbeek,
Lievensweg 80,
Groesbeek.
tel. 08891-3175.

MEDEWERKERS

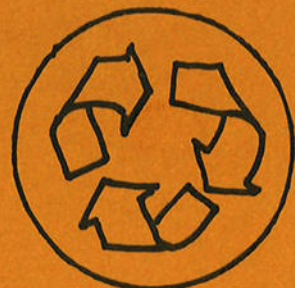
Ben Thissen
Stephan Lucius
Bas Peeters
Gerard Mestrom
Harm-Jan Olthoff

REKENINGNUMMER W.M.G.

11.74.19.257
p/a v.d. Veldeweg 44,
Groesbeek.

VERSCHIJNINGSDATUM maart 1985

KRINGLOOPPAPIER

Zoals U ziet, het Milieu-journaal heeft een nieuw jasje. Ook wordt ons blad voortaan ge-offset, in plaats van gestencild. We hopen dat hierdoor de leesbaarheid wordt vergroot.

Off-setten geeft meer mogelijkheden dan stencillen. Daardoor konden we een foto-rubriek starten. Iedereen die weleens foto's maakt van de omgeving kan die insturen.

In dit nummer wordt speciale aandacht besteed aan "recreatie in Groesbeek". Aanleiding hiervoor is het feit dat de gemeente flink bezig is om het toerisme hier te promoten. Vanuit welke visie ze dat doet is echter niet altijd even duidelijk. Het lijkt er soms op alsof ze alles wel binnen de gemeentegrenzen wil halen, zonder te weten waarom wel of waarom niet.

Binnen de Werkgroep Milieubeheer Groesbeek is de discussie over de meest geschikte soort van recreatie voor Groesbeek net op gang gekomen. In dit nummer geeft Hennie Brinkhof een aanzet om te komen tot een milieuvriendelijke recreatie, die uitgaat van datgene wat Groesbeek zo aantrekkelijk maakt. Hij neemt stelling tegen een soort van recreatie die het mooie landschap en de bijzondere natuur juist aantasten.

Als inleiding op het thema recreatie begint deze aflevering met een artikel naar een van de boekjes van G.G. Driessen over de geschiedenis van Groesbeek. Het toerisme, dat toen nog vreemdelingenverkeer heette, blijkt ook vroeger hier van belang te zijn geweest.

G.G. Driessen is, naast kronikleur van de lokale geschiedenis, ook hotelhouder die veel toeristen ontvangt. In een interview vertelt hij over het huidige toerisme in Groesbeek in het algemeen en over zijn gasten in het bijzonder.

Tenslotte stippen we één aspect van de openluchtrecreatie rond Groesbeek aan: het fietsen. Er is een plan gemaakt om deze omgeving beter toegankelijk te maken voor fietsers. De hoofdlijnen van het plan presenteren we hier.

Recreatie in Groesbeek is als discussie-onderwerp nieuw. Om de problematiek verder uit te diepen zullen we er in volgende Milieu-journaals op terug komen.

de redactie

Het leek de redactie een goed idee, bij de beschouwing van het toerisme in Groesbeek ook het verleden te betrekken. Hoe was het in vroeger dagen gesteld met het vreemdelingenverkeer in ons dorp?

Wegens zijn gunstige ligging kwam Groesbeek omstreeks 1860 in de belangstelling van ondernemende personen, die brood zagen in het zich ontwikkelende vreemdelingenverkeer, het op vakantie gaan. Het eerste hotel van allure is gebouwd omstreeks 1865 en kreeg de veelbelovende naam "Bellevue". In 1875 werd het gekocht door Duitse zusters en sinds die tijd staat het bekend als klooster "Mariëndaal", het Duitse klooster.

Hoewel toch maar een klein percentage van de Nederlandse bevolking in staat was om zich een vakantie te permitteren, bouwden men in onze streken toch een aanzienlijk aantal logies verstrekkende bedrijven. Alleen al in Groesbeek schommelde dit aantal rond de vijftien hotels en pensions tot aan de verwoesting in 1944. Hieronder bevonden zich fraaie panden.

Gezien de genoemde ontwikkeling, stichtte men een Vereniging voor Vreemdelingen Verkeer "Groesbeeks Belang". Op 6 maart 1900 werd de eerste openbare ledenvergadering gehouden.

Behalve met het stimuleren van het vreemdelingen-verkeer hield de vereniging zich ook bezig met: het bevorderen van de werkgelegenheid, het van de grond krijgen van bouwprojecten, het verbeteren van de treinverbinding, het tegengaan van de milieuverontreiniging, het regelmatigiger bestellen van de post en het plaatsen van brievenbussen, het beter laten functioneren van het telegraaf- en telefoonverkeer, het aandringen op verbetering van het afwateringssysteem en de straatverlichting enz. Aan initiatieven heeft het de vereniging nooit ontbroken.

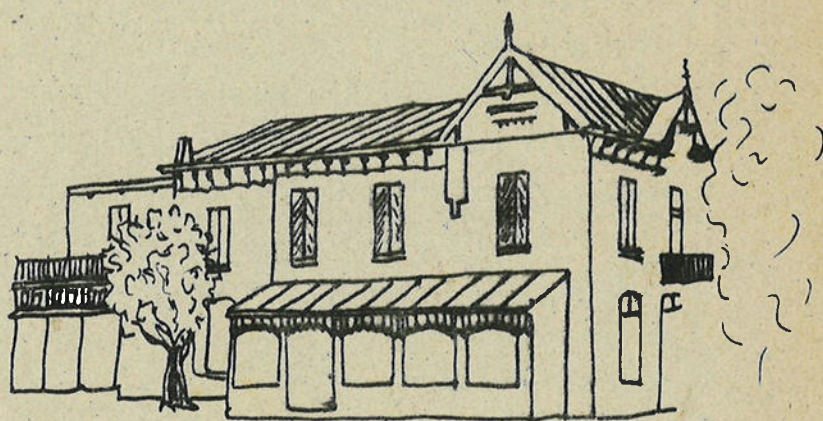
Er werden zeer grote plannen gemaakt, zoals in 1910 toen men van plan was een stoomtram aan te leggen. Deze moest de verbinding onderhouden tussen Nijmegen, Groesbeek en Gennep.

Verder beijverde het bestuur zich om Groesbeek bekend te maken in het land door het uitgeven van prachtige boekjes (Vreemdelingen-Gids) en het aantrekken van reisjournalisten, die in prachtige volzinnen de schoonheid van ons dorp op schrift stelden. Niet alleen in Groesbeek was men actief: in Berg en Dal en Beek werden de zaken nog grootser aangepakt dan hier. Daar

water en elektrische verlichting. Aangezien deze voorzieningen in Groesbeek nog niet bestonden -de waterleiding dateert van 1928 en de electriciteit van 1917-, bleef het achter. Berg en Dal en Beek werden de vakantieplaatsen bij uitstek voor de Nederlandse adel en de rijke burgers. Vooral bij deze mensen was ons dorp in trek als doel voor een dagtochtje. Aanvankelijk werden deze trips ondernomen met rijtuigen, later met kleine autobusjes. Groesbeek met zijn eenvoudige hotels, herbergen en pensions was een plaats, waar mensen kwamen die niet zoveel te verteren hadden of die niet zo deftig wilden logeren. Toch ontwikkelde het vreemdelingenverkeer zich hier gestadig en telde ons dorp regelmatig terugkerende vakantiegangers.

De twintiger jaren schijnen de beste periode voor het Groesbeekse vreemdelingenverkeer geweest te zijn. Ons dorp telde verschillende goede hotels en pensions, die behalve aan de families-eigenaars ook werkgelegenheid boden aan personeel.

Omstreeks 1925 verschijnt in een dagblad een ingezonden artikel. Het is bijzonder opwekkend en het getuigt van een scherp inzicht, op welke wijze

Pension Anna's oord - Groesbeek

ze het plaatselijk toerisme zich zou hebben kunnen ontwikkelen:

Vreemdelingenverkeer Groesbeek,

Voor de volgende plannen, die slechts noode op uitvoering wachten, verzoek ik beleefd eenige plaatsruimte.

Groesbeek gaat vooruit! De neringdoenden kunnen dit wel het best vaststellen. Wanneer wij hier een goed geregelde vreemdelingen-statistiek voerden zoals op andere vakantieplaatsen, dan zouden wij zien dat wij dit jaar een goede stap vooruit zijn gekomen, al moet dan ook toegegeven worden, dat het bijzonder heerlijke zomerweder medewerkte. Een ingezetene van Groesbeek, die ongeveer 60 jaar daar woont, heeft ons een en ander verteld, wat voor Groesbeek nog gedaan kan worden. Hij zegt: ziet eens wat men in Valkenburg bereikt heeft. Neemt Valkenburg als voorbeeld. Ook daar

hebben zich de hotelhouders aan eene tafel gezet om tezamen overleg te plegen. Het resultaat is schitterend. Vanuit Valkenburg gaan de vermaarde uitstapjes naar Spa; hier in Groesbeek hebben wij de heerlijke uitstapjes naar Duitschland. Groesbeek, het centrale punt voor prachtige tochtjes naar Kleef! Zoo adverteren heden reeds verschillende hotelhouders. Laten wij in een resumé in goede volgorde opsommen wat voor Groesbeek noodig is:

1. De verbinding is goed; laten wij niet meer over een elektrische tram praten, dat zijn phantasterijen die bruintje niet trekken kan. Misschien na 10 jaar.
2. Gezamenlijk overleg der hotelhouders ter plaatse en alle bij een rendabel vakantiebedrijf geïnteresseerde kringen. Eenheids-pensionprijs voor alle bedrijven, nadat alle huizen van badkamers en vaste waschtafels voorzien zijn.
3. Krantenkiosk en kiosk voor verkeersinlichtingen, welke noodige instellingen voor het volgend jaar reeds in voorbereiding zijn.
4. Aan het vijvertje (de Koepel, red.) een Theeschenkerij, nadat het watertje uitgebaggerd en schoongemaakt is. Wie exploiteert dit bedrijfje voor den zomer? Het gaat er om dat de gasten met hun kindertjes hier iets vinden waar ze werkelijk een aardig zitje hebben.
5. Propaganda voor winterverblijf, want ook in den sneeuwtijd is Groesbeek de moeite waard.
6. Nieuwe moderne hotels moeten uit den grond verrijzen.
7. Een gedenksteen voor den heer Rijnbende, die lang geleden door aanleg van prachtige wandel- en fietspaden in de bosschen voorzag, dat Groesbeek een toekomst had.

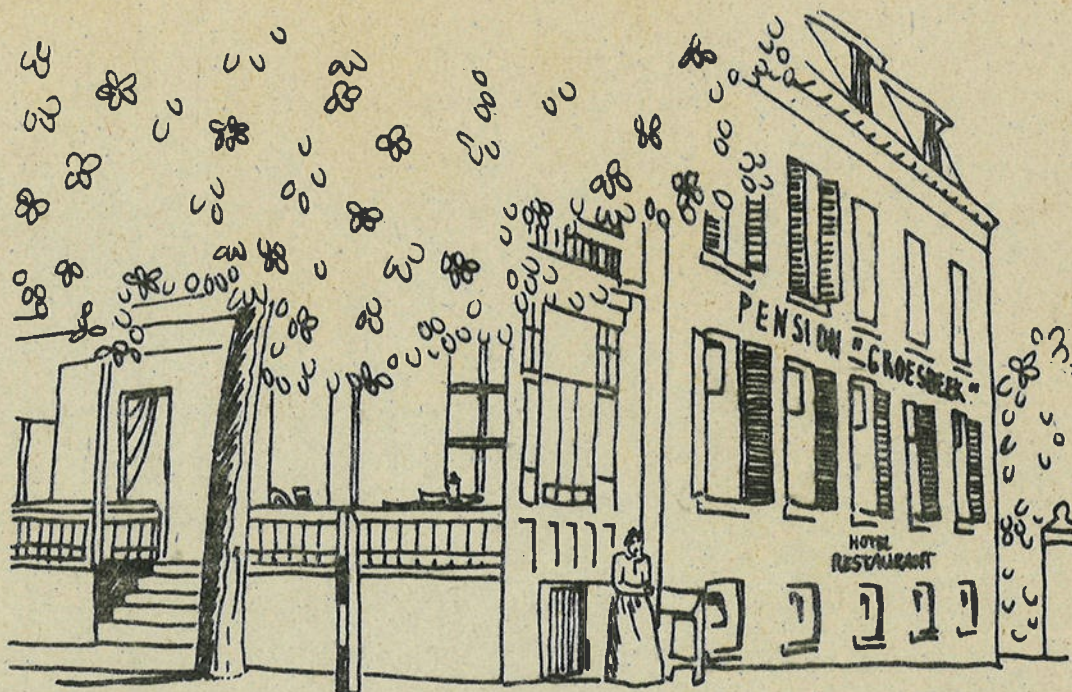
Groesbeek vooruit! Weg met dat verouderde standpunt van de kat-uit-den-boom-kijken. Alleen een blij optimisme kan ons redden.

Met dank voor de plaatsing, Hoogachtend,

X.

Rekent men hierbij de plannen van P.J.M. van Stokkum, die op zijn landgoed "De Hooge Hoenderberg" een récreatiedorp wilde vestigen, dan was Groesbeek nu een van de grootste vakantieplaatsen van ons land geweest.

4 De meeste plannen werden echter de grond ingeboord door de beruchte crisis van de jaren dertig. Deze was er de oorzaak

van, dat de VVV "Groesbeeks Belang" langzamerhand wegwijnde, onder andere wegens gebrek aan geld.

In 1935 bestaat het bestuur uit de heren: F. van Bernebeek, P. Claus, L. Wijérs, H. Rooswinkel, L. Herzt, J. Kraft en G. Driessen.

Tot overmaat van ramp volgde enige jaren later de duitse inval en de bezettingstijd. De doodslag kwam vier jaar later, toen tijdens de bevrijdingsactie het grootste gedeelte van de plaatselijke logiesverstrekkennde bedrijven verwoest werd.

Toen de oorlog voorbij was en de wederopbouw van Groesbeek in het laatste stadium verkeerde, bleek dat er behoefte was aan een nieuwe VVV.

Burgemeester Jonkheer van Grotenhuis liet in een brief van 17 juni 1949 weten, dat zou worden overgegaan tot heropening van de plaatselijke VVV.

Ontleend aan "Oud-Groesbeek in
woord en beeld", door
G.G. Driessen.

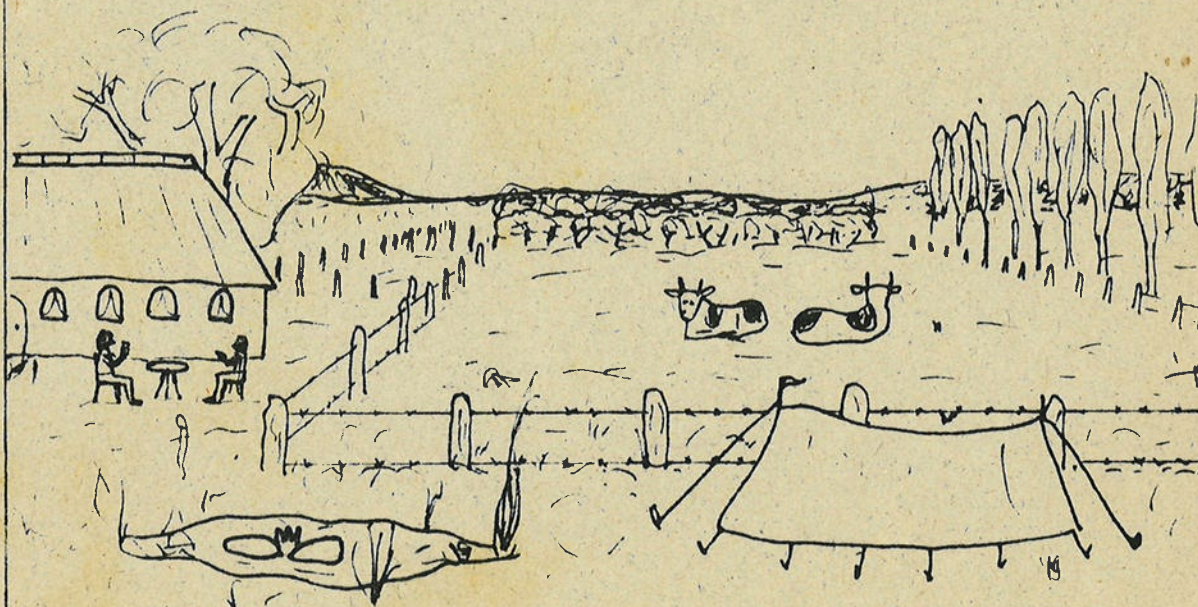
Ongeveer een jaar geleden stond er in een plaatselijke krant in een artikel van de Groesbeekse V.V.V. te lezen wat zij op toeristisch gebied hier zoal van plan was. De inhoud loog er niet om en deed velen van ons de haren ten berge rijzen. De gemeente heeft inmiddels ingehaakt op de V.V.V.-plannen. Hoog tijd dus voor de Werkgroep om zich hier ook mee te gaan bemoeien.

In het kranteartikel werd gepleit voor een grootse ontwikkeling op het toeristische vlak. Er werd ondermeer gedacht aan waterrecreatie in de Bruuk en aan de aanleg van een grootschalig vakantie-bungalopark.

Het krantebericht was voor de Werkgroep Milieubeheer Groesbeek aanleiding om zich te gaan bezinnen en een standpunt te bepalen over de ontwikkeling van het toerisme in Groesbeek. Op een vergadering gewijd aan dit thema bleek dat de W.M.G. positief stond tegenover een toeristische ontwikkeling in ons dorp, mits deze kleinschalig van opzet zou zijn, zou passer in het landschap en milieuvriendelijk van karakter zou zijn.

Konkrete plannen hoe dat er dan uit zou moeten zien, waren er echter nog nauwelijks.

Inmiddels is de gemeente zelf aan de slag gegaan. Zij heeft 17 maart j.l. de Commissaris van de Koningin de heer De Bruijne op bezoek gehad en met hem gepraat over de belemmeringen die de Provincie, middels het streekplan, opgeworpen heeft. Het streekplan vindt dat het landschap van Groesbeek zo waardevol is dat er geen nieuwe accommodaties gebouwd mogen worden. De Bruijne vond de belemmeringen te strak en bepleitte een flexibel beleid inzake uitbreiding van de verblijfsmogelijkheden.

Daarnaast heeft de gemeente de Grontmij opdracht gegeven waar in Groesbeek een grootschalig vakantiepark gerealiseerd kan worden.

Het dreigt een kant uit te gaan waar de W.M.G. helemaal niet op zit te wachten. Reden genoeg om eens de eigen plannen wat verder uit te werken en een ander geluid te laten horen. Dit stuk is een eerste aanzet hier toe en moet als een discussiestuk beschouwd worden.

Er is volgens ons wel degelijk een uitbreiding van het toerisme mogelijk zonder dat het Groesbeekse landschap en het dagelijkse leven al te zeer wordt aangetast. Wij denken hierbij, zoals wel te verwachten is, in de richting van natuurrecreatie, een richting die overigens ook bij het 'Recreatieschap Nijmegen en omstreken' hoog in het vaandel staat.

Het is belangrijk vooraf een keuze te maken wat voor soort verblijfsrecreatie de nadruk moet krijgen. Als dat niet gebeurt, is de kans groot dat het uit de hand gaat lopen.

Een keuze voor het stimuleren van de natuurrecreatie betekent dat voor dit specifieke publiek de aantrekkelijkheid van Groesbeek vergroot moet worden. Zowel het landschap als de accommodatiemogelijkheden verdienen hierbij de aandacht.

Momenteel is het met de accommodatiemogelijkheden matig gesteld. Vooral in de sector vakantiehuysjes/-bungalows is er een grote achterstand met de rest van het land ontstaan, zoals blijkt uit allerlei rapporten.

Het is dan ook niet vreemd dat de gemeente een grootschalig vakantiepark wil opzetten. Hiermee is dan eigenlijk al een keuze gemaakt tegen natuurrecreatie, want natuurrecreanten houden doorgaans niet van (luke) huysjesparken. Rust en ruimte zijn voor hen van groot belang. Eenvoudige

of zo.

huisjes zonder veel poespas, die alleen of in kleine groepjes staan, zijn voor hen veel aantrekkelijker.. Ook kamperen bij de boer is bij dit publiek vaak in trek. De W.M.G. pleit ervoor het huisjesaanbod te vergroten door: de beperkingen die particulieren ondervinden, wanneer zij een vakantiehuisje achter het huis willen verhuren, te versoepelen. Voorts bepleiten wij te onderzoeken of er mogelijkheden zijn voor kampeerboerderijen en kamperen bij de boer. Als dit onvoldoende op zou leveren, zouden er op plaatsen nabij de bebouwing kleine groepen huisjes gebouwd kunnen worden. Voorwaarde is wel dat het landschap zo weinig mogelijk aangetast wordt.

Ook het Groesbeekse landschap zou op een aantal punten aantrekkelijker gemaakt kunnen worden. Het gaat hierbij om bereikbaarheid en afwisseling.

Het hoge, beboste deel van Groesbeek is voor de wandelaar en fietser goed ontsloten. Er zijn routes uitgezet en je kunt makkelijk overal komen.

Anders is dit bij het bekken van Groesbeek. In dit landbouwgebied verdwijnen steeds meer paadjes. Ze worden bij het akker- of weiland getrokken.

Dit betekent dat de wandel- en fietsmogelijkheden in dit toch ook erg interessante deel van Groesbeek verloren dreigen te gaan.

Deze trend zou gestopt dienen te worden en waar mogelijk teruggedraaid.

Ook een netwerk van fietspaden, zou de bereikbaarheid van het gebied ten goede komen. (zie elders: in dit milieujournaal)

Daarnaast zou het heropenen van een station in Groesbeek (ev. alleen in het hoogseizoen) de aantrekkelijkheid voor de toerist vergroten, omdat er dan een rechtstreekse aansluiting met het spoorwegnet is. Ook in het idee van een internationaal spoorwegmuseum in Cranenburg, dat van tijd tot tijd opduikt, zou een (toeristisch) station in Groesbeek goed passen.

Naast het ontsluiten van Groesbeek door weggetjes en paadjes, zou Groesbeek ook open kunnen gaan doordat er goede wandelroutes uitgezet zouden worden.

Er bestaan wel wandelroutes, maar die passen vaak in een groter geheel (Pietertocht), of ze zijn niet informatief. Wij denken meer aan routebeschrijvingen, zoals Paul en Ben Thissen die in het milieujournaal publiceren. Ze zijn niet alleen up-to-date, maar ook zeer informatief en daardoor erg aantrekkelijk.

Een andere manier om het landschap van Groesbeek aantrekkelijker te maken, is door middel van het plegen van natuurbouw.

Niets is voor een wandelaar of fietser zo erg als steeds hetzelfde. Nu kan dat in Groesbeek moeilijk, maar de aantrekkelijkheid van met name het lage deel van Groesbeek zou vergroot kunnen worden door het aanbrengen van 'verrassingen'. Hierbij denken we aan het aanleggen van landschapselementen die door mechanisatie van de landbouw en ontwatering verdwenen zijn. Het zijn niet alleen zaken die aan vroeger herinneren, maar ze zijn ook natuurwetenschappelijk van belang.

De Bruuk is een voorbeeld van wat wij hierbij voor ogen hebben. Het is een overblijfsel van een vroegere landbouwmethode en natuurwetenschappelijk een erg belangrijk gebied. Toch zijn er nog meer resten van die landbouw te vinden. Ze zijn echter alleen nog maar voor de geoefende waarnemer te vinden. Zo zijn er nog restanten van de vroegere gemeenteheide te vinden. Langs enkele paden bij de Horst herinneren enkele pollen pijpestrootje en enkele plantjes tormentil aan deze heide. Door het voeren van een goed beheer zou er plaatselijk weer dopheideveldjes kunnen ontstaan.

Een andere mogelijkheid voor natuurbouw zou kunnen zijn om plaatsen langs de Leygraaf weer moerassig te laten worden door de afwatering te veranderen. Een ander aanknopingspunt vormen beken, bronnen en plassen. Van de 5 natuurlijke bronnen in Groesbeek zijn er na 1945 2 verdwenen; van de 6 natuurlijke plassen zijn er 3 verdwenen in die tijd en van de 21 gegraven plassen zijn er 11 verdwenen (milieujournaal 1979-II).

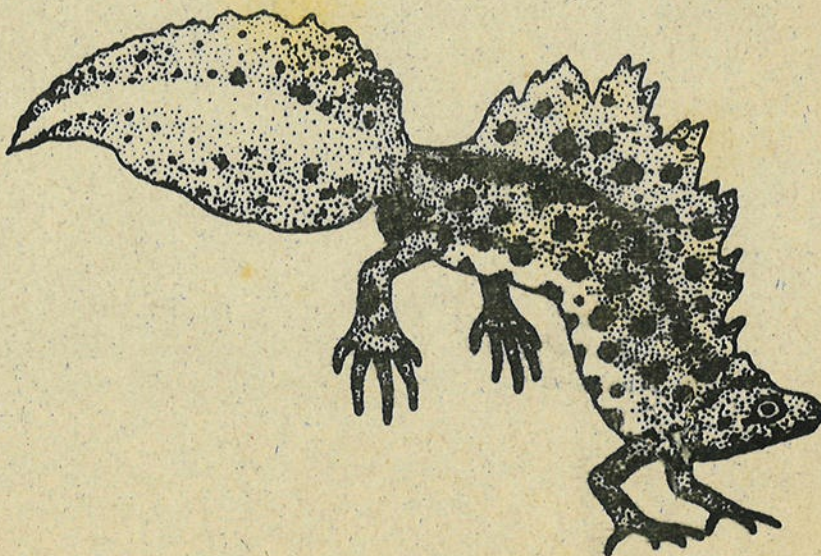
Door het graven en onderhouden van nieuwe plassen op diverse plaatsen zal niet alleen het landschap aantrekkelijker worden, maar ook een bedreigde diersoort als de grote kamsalamander zal weer een geschikt leefgebied kunnen vinden.

Als laatste zou het aanleggen van hagen genoemd kunnen worden. Voordat de prikkeldraad in de mode kwam, rasterde men zijn land af met hagen. Ze zijn tegenwoordig grotendeels opgeruimd en daarmee ook de nestgelegenheid voor vele vogelsoorten.

Mits goed aangepakt zouden de voorgestelde maatregelen ons inziens een natuurvriendelijke verblijfsrecreatie tot ontwikkeling kunnen brengen, die voor menigeen in Groesbeek een boterham kan betekenen.

Henny Brinkhof

grote kamsalamander

10 Een nieuwe rubriek in het Milieu-journaal. De bedoeling is dat foto's van de natuur en het landschap rond Groesbeek deze twee pagina's gaan vullen. Deze eerste keer zijn het foto's gemaakt

door de redactie. Voor de volgende keren zullen telkens andere amateurfotografen gevraagd worden. Spontane inzendingen zijn natuurlijk ook welkom.

Het hoeven geen prachtige puur natuur-opnamen te zijn. Foto's van mensen die het landschap gebruiken of van menselijke sporen in de natuur zijn net zo interessant.

Over de foto's

Hierboven een karakteristiek winterbeeld van de hellingzone van de stuwwal. Akkers en weiden in een open geheel bijeen, tractorsporen in de vette löss. Bovenaan sluiten bossen de helling af. De foto is genomen op "Den Heuvel", niet ver van de Boersteeg.

Links een deelnemer aan de jeugdkursus die de Werkgroep Milieubeheer ieder jaar organiseert. Hij bouwt, samen met een paar andere kinderen, Groesbeek na in het klein. Met de schop worden stuwwal en bekken gemaakt. Papier, karton, gras, steentjes worden bos, wei, kerk, school en sporthal Heuvelland.

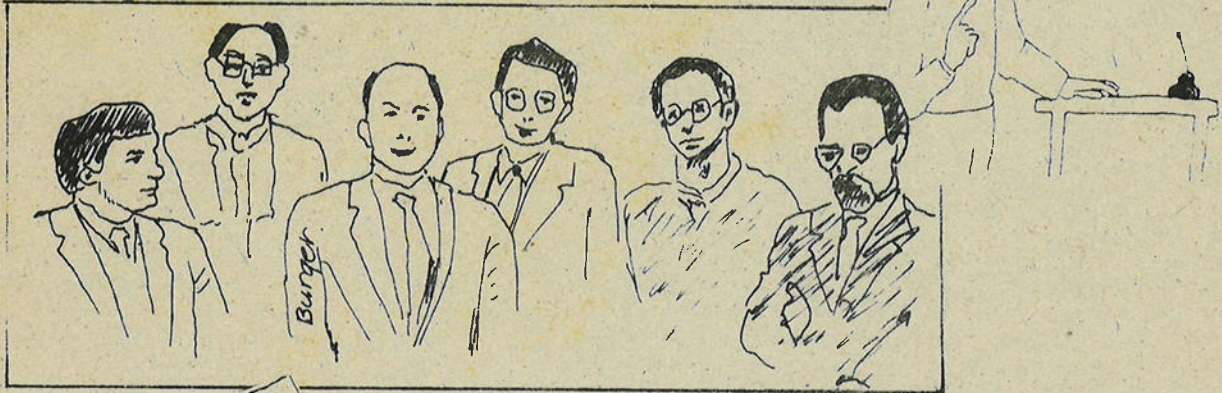
Groesbeeks Promotieteam

„Geen zwetserij, aan de slag”

GROESBEEK - „Een nieuwe lente, een nieuw geluid. Die woorden van de dichter Herman Gorter lijken me een toepasselijke typering voor een nieuwe start. Geen holle frasen, geen luchtflitsen, geen zwetserij. Op de punt van de stoel en aan de slag.”

• Zes van de zeyen leden van het nieuwe team.

WE MOGEN ONS NIET ALEN MISLEIDEN DOOR DE MENSELYKE KANT VAN DE ZAAK!

Dit gezin had, bij een Erkend Reisbureau, een veertien-daagse Hotelvakantie op Sicilië geboekt, maar er klopte iets niet met de tickets. De vader belandde na een reis van drie dagen in een Joegoslavies Nudistenkamp; de moeder vond zichzelf terug in Hotel Suomi te Helsinki en de beide kinderen verbleven drie weken in een bagagekluis op Schiphol. Na lang dreigen en drammen van Frits Bom, keerde het reisbureau fl. 65,- schadevergoeding uit.

van GILS komt naar je toe deze zomer!!!

Wat ligt baby er weer schattig bij, in zijn Marlboro-luier, zijn Coca Cola-hempje en zijn Adidas-beddesokjes!

EN ALS ZE MY NIET GELOVEN DAN ZEG IK DAT IK EEN LEUGENAAR BEN

DAT ZULLEN ZE WEL GELOVEN!

U LYKT SPREKEND OP EEN EI!

EN ALS IK ZWIJG?

Ⓜ Mijn achtertuin heeft een hoge recreatiepotentie.

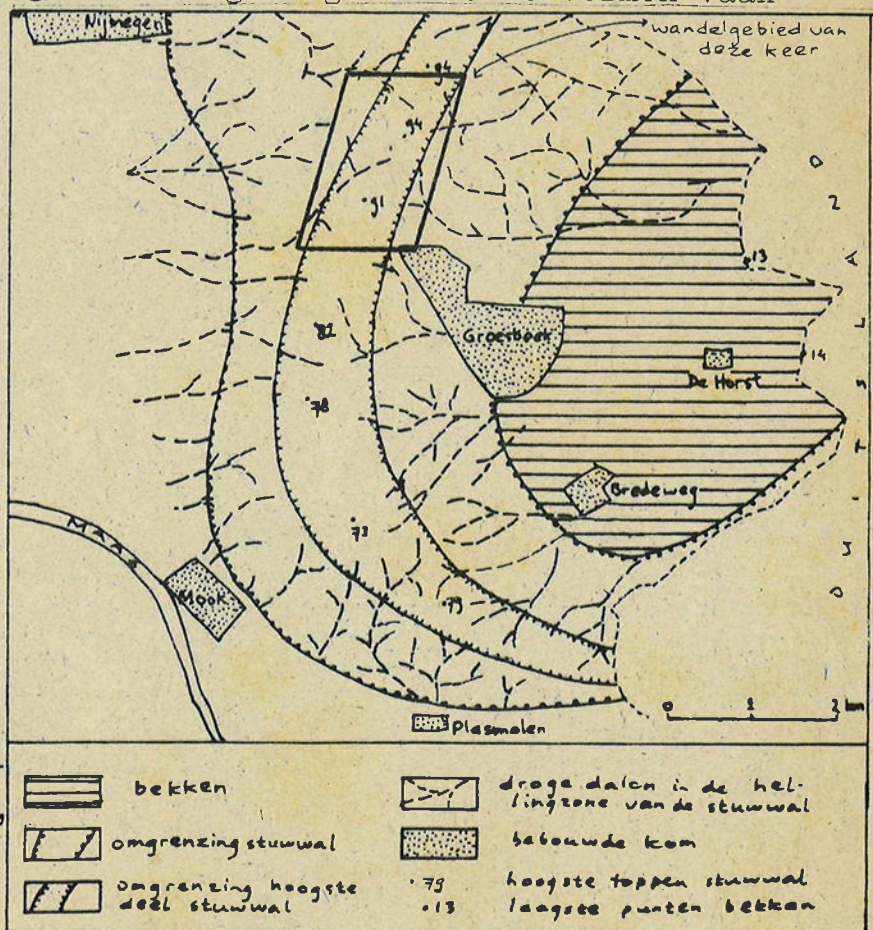
Wandeling vijf: HEKKEN

Op zondagmiddag nog nooit verdwaald? Dan wordt het tijd dat U met onderstaande beschrijving probeert het bos in te komen, én er weer uit te raken. Ben Thissen zorgde voor de gegevens, Paul Thissen houdt U door middel van de routebeschrijving aan het handje. Verder moeten Uw benen, ogen, oren en neus het zélf doen!

In deze serie wandelbeschrijvingen komen we steeds hoger. Eerst het vlakke, lage bekken, toen de heuvelachtige hellingzone en een stukje van de hooggelegen, maar vrij vlakke stuwwal. Vandaag lopen we bijna voortdurend óp de stuwwal. Misschien halen we de negentig meter wel.

Het thema van deze keer is "hekken". Hekken, maar ook heggen, wallen, slagbomen en prikkeldraad markeren veranderingen van grondeigendom en grondgebruik. Ze vormen vaak heel oude grenzen. Als grens overleven ze talloze eigenaren en veranderingen in grondgebruik. En, er lopen meestal paden of wegen langs, bedoeld voor ons, inspecteurs van de kwaliteit van het hekwerk.

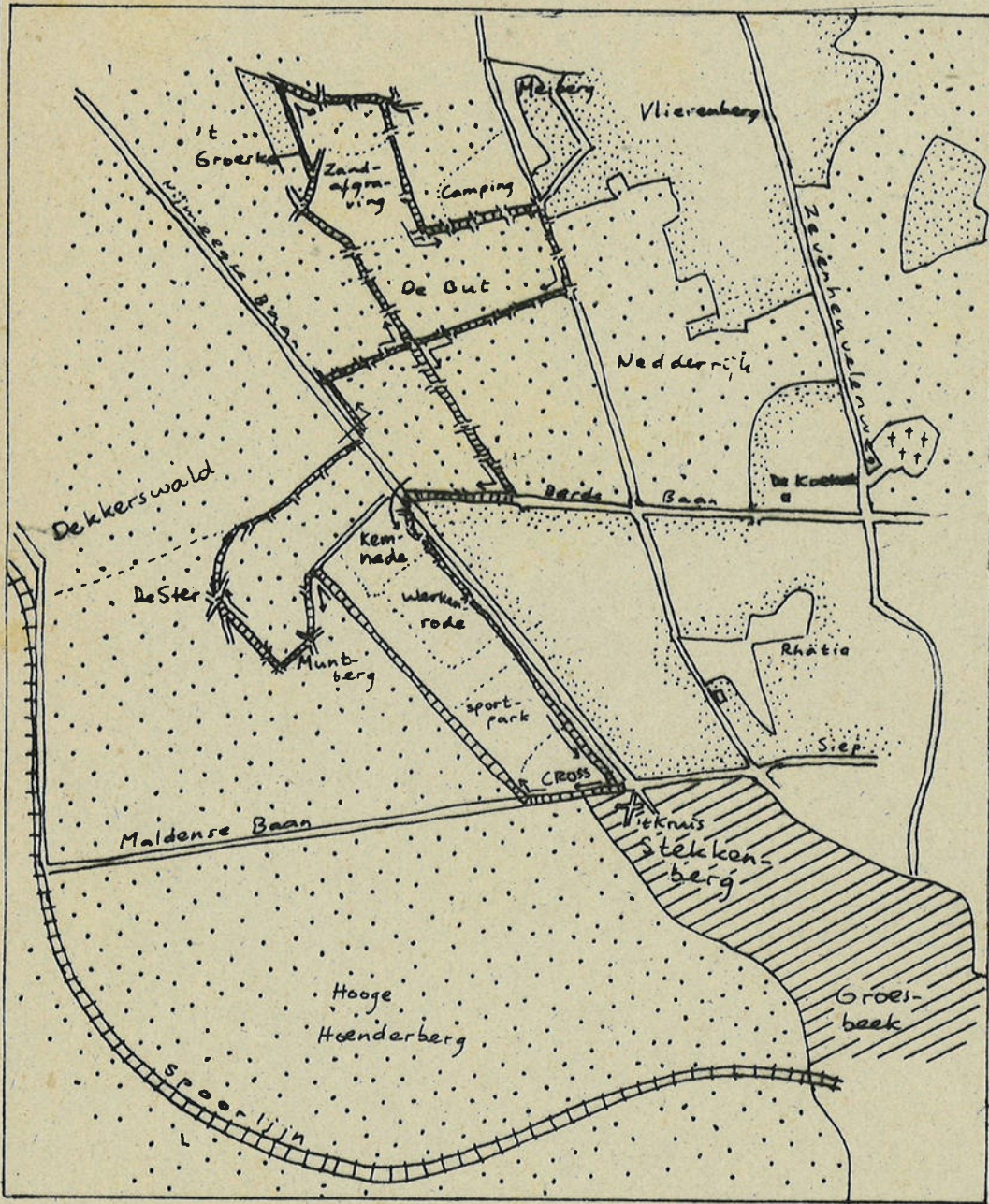
Start van de route is bij 't Kruijs bovenaan de Stekkerberg (waar Maldense, Baan en Nijmeegse Baan elkaar ontmoeten).

Hier kunt U gemakkelijk komen per bus, met de fiets of

in de auto. De wandeling zal twee tot drie uur duren. Natuurlijk zijn er afsnijdingen, omwegen, dwaalwegen en andere variaties te lopen. Mensen die dit niet kunnen laten nemen we niets kwalijk. Zij zien maar! Ter Uwer informatie: de laatste bus van de Zuid-Ooster vertrekt om twintig over elf.

Hieronder het routekaartje.

- bebouwde kom
- akkers en weiden
- bos
- weg of pad
- wandelroute

route-kaart van de „hekker“
wandeling,
schaal 1:25.000

Langs Maldense-
Baan het bos
in.

De huizen van de wijk De Stekkenberg zijn hier pal tegen het bos aangebouwd. Geen wonder dat de bewoners een intensief gebruik maken van de bosrand. Nu is het wandelgebied, speelterrein en ontmoetingsplaats ('s-Zomers staan in dit bos de mannen rond een krat bier te praten). Vroeger werd het gebruikt om in een deel van het levensonderhoud te voorzien. Het snijden van berkerijs en heide voor de bezembinderij, de bosbessenpluk en het sprokkelen van hout waren ooit voor de gezinshuishouding onontbeerlijk.

Achter het dag-
recreatieter-
rein rechts over
de slagboom.
Rechts aanhou-
den langs het
ruiterpad.

Rechts langs de weg loopt een wal die een groot deel van deze eeuw het partikuliere bos van "De Markgraaf" en het staatsbos van elkaar scheidde. Wallen zoals deze komen verspreid over het gehele bosgebied in de omgeving voor. Ze dateren uit een periode waarin het prikkeldraad nog niet was uitgevonden. Om te voorkomen dat mensen en vooral dieren in het bos konden komen werden wallen opgeworpen waarlangs aan de buitenkant een graaf liep: onneembare hindernis voor een koe. Soms echter was de wal juist bedoeld om beesten in het bos te houden en uit de aangrenzende akkers. Hoe raar dat ook klinkt: het bos fungeerde vroeger als weidegebied. In het volgende Milieu-journaal zal over het hoeden van vee uitgebreid verteld worden.

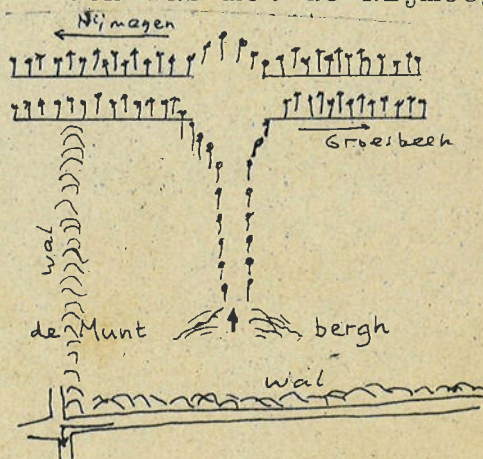
Het bos aan de rechterkant kent veel gebruiksdoel-einden. We zijn al langs een cross-terrein (op woensdagavond en zaterdagmiddag te beluisteren) en een dagrecreatie-weide van Staatsbosbeheer gekomen. Nu passeren we een hondetrainveldje en, achterlangs, de velden van voetbalklub Germania. Daarna zijn tussen de bomen door de gebouwen van eerst Werkenrode, woon- en werkplaats voor lichamelijk gehandicapten, en dan van Kennade te zien. Kennade was een tehuis voor minderjarige stoute meisjes, en wordt nu een tehuis voor de Rijkspolitie.

Eigenlijk zet dit steeds wisselende gebruik van het bos zich langs de Nijmeegse Baan voort tot de stad Nijmegen.

Op hoogste punt
links (zie
tekst bij de
pijl).

Na een kilometer maakt de wal een rechte hoek naar rechts. Dit is bijna het hoogste punt van de omtrek. Deechte top ligt net iets over de wal. Op het tekeningetje is aangegeven hoe het er vroeger uitzag. Op de top is een ronde hoop opgeworpen die vroeger door een beukelaantje verbonden was met de Nijmeegse Baan. Kon je vanaf de baan met je rijtuig via het laantje naar deze groot uitgevallen molsloop rijden om te genieten van het uitzicht. Vanaf hier kon in het zuid-westen Brabant bewonderd worden.

15 Waar de wal rechtsaf
gaat, gaan wij links en

volgen we de knik links naar beneden.

Er ligt hier veel dood hout in het bos. Zelfs hele stammen liggen te verrotten. Staatsbosbeheer laat het express zo om het bos iets natuurlijker temaken. In een natuurlijk bos blijft het dode hout namelijk ook liggen. Tot na de oorlog werd ieder takje uit het bos weggehaald. Hout was de belangrijkste brandstof. De bewoners van Groesbeek konden tegen betaling van een klein bedrag vergunning krijgen hout te rapen. Pas toen door de stijgende welvaart olie en steenkool betaalbaar werden stierf dit gebruik uit. Maar het idee dat het bos schoon moet zijn en dat daar dus geen dode bomen in thuishoren zit diep. Sinds hier en daar zomaar een boom ligt krijgt boswachter Harrie Woesthuis telkens weer de vraag te horen wat er toch loos is.

Bij vijfsprong rechts (langs twee dikke beuken). Eerste weg rechts.

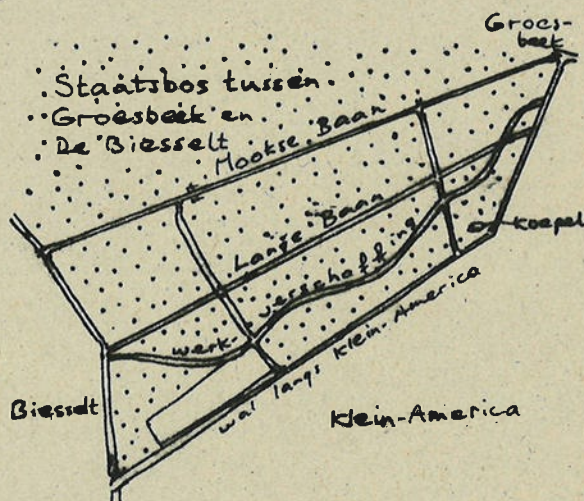
Deze halfverharde weg is tijdens de werkverschaffing aangelegd. Het is echt een -werk om het werkweg, want als verbindingsweg is ze volledig overbodig. Door kronkels, ophogingen en uitgravingen heeft dit weggetje van nergens naar nergens toch flink wat mensen beziggehouden. Maar of die niet iets beters hadden kunnen doen?

Het is niet de enige bosweg die zo is aangelegd. Er zijn er drie in het Staatsbos. Van die naar de Biesselt geeft het tekeningetje het tracé weer. Het is duidelijk dat deze grindweg om op de Biesselt te kunnen komen niet nodig was geweest. Maar evenals de andere is het door het halfverharde en de verrassende bochten een leukere fiets- en wandelweg dan veel van de oudere, kaarsrechte wegen.

Bij een knoestige accacia passeren we een acht-sprong, "De Ster". Vóór de werkverschaffing zag deze eruit zoals de eigenaar ze in de 19e eeuw had aangelegd (zie onder).

Na de werkverschaffing bleef er een ernstig geamputeerde ster over (onder, rechts).

Bij het hek volgen we de weg naar rechts

Achter het hek ligt het terrein van Dekkerswald. Middenin staat het Medisch Centrum. Dat is het voormalig R.K. sanatorium, het eerste R.K. sanatorium in Nederland, gerund door R.K. nonnen. Het bijbehorende terrein is niet toegankelijk. Het is onduidelijk wat daar allemaal gebeurt. Men zegt dat

Prins Bernard er ieder jaar komt jagen. Niemand weet iets van dat bos af. Het kent verder ook geen namen, behalve Dekkerswald. Het bos waar we net doorheen zijn gelopen daarentegen, heeft honderden namen. Veel van die namen dateren uit de tijd van de bosbessenpluk, voor de oorlog. Er werd toen in familie- en buurtverband geplukt en als vader of de buurman zouden komen om de volle manden naar de opkoper te brengen was het belangrijk dat men precies kon aangeven waar men aan het plukken ging. Vaak werd bij de naamgeving met rangorde gewerkt. Plaatsaanduidingen als de volgende herinneren daaraan: 1e Dinnesaot, 2e Wald van de Biesselt, 1e, 2e en 3e Wald achter de Krombuukenlaan, 1e, 2e en 3e Wald van de Kēskes. De "Sturten" spannen wel de kroon. "Sturt" heb je van 1e tot en met het 7e of 8e.

Nijmeegse Baan over.

De plaats waar we de Nijmeegse Baan kruisen wordt "'t gèle Hekke" genoemd, naar een afsluiting die er ooit geweest moet zijn. Er zijn veel namen in Groesbeek die herinneren aan afsluitingen, doorgangen, etcetera die te maken hadden met overgangen in grondgebruik en -bezit. Langs de Stekkenberg is op twee plaatsen een "Hekke" te vinden. Dit zijn voormalige doorgangen in de wal om het bos geweest. Achter op de Kranenbergse Straat heb je "De Sluuteree", wat misschien samenhangt met de landweer die hier ergens gelopen heeft. "'t Eind" komt ook verschillende keren voor, bijvoorbeeld aan het einde van De Grafwegen. Heikant herinnert aan de overgang tussen akkers en heide.

Eerste pad links (ruiterpad).

Links loopt, parallel aan het ruiterspad, de Nijmeegse Baan. Om de weg minder steil te maken zijn, waarschijnlijk ook tijdens de werkverschaffing, dalen opgevuld en heuvels ingegraven. Rechts is een diep gat waaruit zand voor ophoging van de weg is gehaald.

Eerste weg rechts.

Misschien heeft U het al gemerkt aan de geel-grijze aardewerk splinters overal: hier wordt op kleiduiven geschoten. Het bos links wordt er op plaatsen letterlijk door kort gehouden.

De wal naast de weg, de "Butsewal", vormde in de 18e eeuw de grens tussen bos wat nog redelijk te exploiteren was (rechts) en het bos dat door eeuwenlange roofbouw zo gedegenereerd was dat het "opgegeven" werd. Er groeide slechts hei en wat struikgewas (links).

Bij kapvlakte links. Rechtdoor tot over de wat bredere zandweg. Langs open vlak te.

De enigszins verharde, bredere zandweg die we oversteken heette vroeger de Accacialaan. Niet dat er accacia's langs de weg stonden, ze was omzoomd door forse Amerikaanse eiken. Nu schijnt dat dit stuk weg ineens Van Haeftenlaan heet, en dat inlandse eiken de gekapte amerikanen gaan vervan-

gen.

Deze veranderingen hebben te maken met een wisseling van eigenaar. Enkele jaren geleden heeft de familie Van Haeften het verkocht aan het Staatsbosbeheer. Het Staatsbosbeheer heeft andere doelen met het beheer dan de familie had. Vandaar dat er zo driftig gekapt, geplant en gedaan wordt.

Het pad rechts langs de vlakte in. In bos meteen links.

De vlakte is een zand- en grindafgraverij geweest. Sinds enkele jaren is de concessie gesloten en raakt het terrein langzaam begroeid. Heide, brem en berk slaan op. Als er niets aan gedaan zou worden zou het terrein langzaam in een min of meer natuurlijk bos veranderen.

Langs het scheiden van bos en akker verder tot kruising. Daar rechts.

Zo'n door bos omsloten akker is een ideale plaats voor konijnen. Overal zijn dan ook sporen van broer K. te vinden: keutels, afgeknaagde twijgen, konijnenpijpen en bij geschikt weer sporen in de grond of de sneeuw.

Aan de linkerzijde begint een stevig hek met om de honderd meter de opwekkende mededeling: VERBODEN TOEGANG, bewaking met honden. Vanaf bordjes grijnzen, als voorbeeld-exemplaren, enkele goedmoedige lobbesen ons toe. Dit is het stevigste, en best bewaakte hekwerk van de omtrek. Het is dan ook niet zomaar iemand die zijn eigen zo heeft opgesloten: oliebaron Johan Deus. Men zegt dat hij door voornamelijk onfrisse activiteiten in korte tijd miljardair is geworden, en daarbij veel vijanden heeft gemaakt. Het hek lijkt dit laatste te bevestigen.

Nadat we steil omhoog zijn gegaan, bovenop rechts. Langs kapvlakte.

We komen nu langs de bovenzijde van dezelfde vlakte. Hier is goed te zien hoe grindhoudend de bodem is. Plaatselijk zijn zand en grind hier overdekt met een groen mostapijt dat tijdens de bloei van het mos in de lente bruin en rood kleurt.

Links even het bos in, dan weer rechts.

Achter de wal die links plots opduikt ligt "De Eikelkamp". Het perceel dat er half omheen ligt noemt men vanwege de vorm "De Kromme Elleboog". De eikelenkamp is één van de vier terreintjes die in 1710 geschikt zijn gemaakt als kweekplaats van eikeboompjes die in het Nederrijkswald werden uitgepoot. (Het Nederrijkswald omvatte toen bijna alle bos op de stuwwal). De uitgepote eiken groeiden niet uit tot volwassen bomen, maar werden, jong nog, gekapt. De schil, (eek) die het meeste opbracht, werd verwerkt tot een product waarmee leer werd gelooïd. Daarvoor moest de schors gemalen worden. Aan de rand van het Nederrijkswald, waar nu Hotel Val Monte ligt, stond een molen waar dat gebeurde.

Op de wat brede zandweg links richting camping. Door 18

Het bosgebied waar we nog steeds doorheen lopen heet "De But". Man dacht wel dat dat van het franse "but", wat doel betekent, zou komen. Rond 1800 zou dit terrein voor militaire oefeningen hebben gediend

slagboom rechts
Derde pad
rechts (langs
wal).

De Fransen schoten vanaf Groesbeek naar "le But".
Vandaar. Maar er is geen enkele kaart ouder dan
de dertiger jaren van deze eeuw die deze naam
weergeeft. Waarschijnlijker (hoewel) is de ver-
klaring dat de mannen die hier tijdens de crisis
tewerkgesteld werden naderhand dit terrein "De
But" noemden: "Daor liggen mien but". Daar liggen
mijn botten, met andere woorden daar heb ik mijn
water en bloed vergoten.

Na kapvlakte
links. Op ver-
harde weg
rechts. Nijmeeg
se Baan overste
ken. Even links
Bij Kemnade/
Werkenrode in.
Meteen links
(parallel aan
Nijmeegse Baan).
-Huis-toe-

Over het terrein van Werkenrode lopen we terug.
richting Stekkenberg. We passeren een slagboom.
en, wat later, een flink hek. Overdag zijn ze open.
Het zou wel erg pech-hebben zijn als U ze gesloten
aan zou treffen. Met wat klim- en springwerk komt
U er wel.

We passeren de velden van voetbalklub Germania.
Jantje Peters, ex-international en nu de blonde
germaan van Genua begon hier zijn carrière. Vol-
gend seizoen gaat "Jenje" terug naar huis. Net
als wij nu trouwens, we zijn terug bij het start-
punt.

Tot de volgende keer.

Steun de Werkgroep Milieubeheer Groesbeek, en bezorg
ons een nieuw lid. Knip onderstaande bon uit en stuur
'm op naar: Secretariaat W.M.G.

Lievensweg 80
Groesbeek.

U kunt ook bellen, tel: 3175
Alvast bedankt!

BON voor een jaarabonnement à f15,- op het Groes-
beeks milieu-journaal:

Ik geef me op:

naam.....

adres.....

woonplaats.....

Ik betaal met de acceptgirokaart die ik toegestuurd
krijg, en ontvang dan vier nummers per jaar.

Ook deze keer weer wat te puzzelen voor de oplettende wandelaar of fietser. Voor we tot de beschrijving van het gebied overgaan eerst de prijswinnaar van de vorige speurtocht. De Heer Leenders van de hoge Horst had de juiste oplossing van de vorige keer gevonden. Hij had op het kaartje het woord 'Panaromaberg' geschreven. Hij zal binnenkort een prijs ontvangen.

En nu de beschrijving van nieuwe plekje Groesbeek:

'We kijken uit over een plek, die zeer waarschijnlijk spoedig ten prooi zal vallen aan bulldozers en graafmachines. Op de achtergrond de heuvels van het Reichswald met een brandtoren.

Links van de brandtoren een boerderij en een paar woonhuizen. Ze staan langs een weg, die van ons af loopt. Links van deze weg zien we twee pyramide-achtige gebouwtjes. Voor veel mensen vormen ze een oase. Wat links hiervan, half verscholen achter wat bomen en een brandnetelruigte een plat gebouwtje en enkele vreemdsoortige graslanden.

Rechts van de brandtoren een golvend akker- en weiland met middenerin een statige eik. Verder naar rechts zien we lintbebouwing langs een drukke weg.

Het grasland op de voorgrond is erg nat. Dit is te zien aan de Russen (moerasplanten), die in de greppels van dit grasland groeien.

Achter ons een oprukkende nieuwbouwwijk!

Zo dat was de beschrijving voor deze keer. Mensen die denken te weten van waar de beschrijving deze keer heeft plaatsgevonden, kunnen een kaartje sturen naar het secretariaat van de W.M.G.: Lievensweg 80, Groesbeek,

Succes ermee.

Dinsdag 5 maart j.l. had ik namens de W.M.G. een interview met de heer G.Driessen, beheerder van het uit 1868 daterende familiebedrijf, hotel-café "In de Locomotief". In het kader van ons thema: "toerisme en recreatie in Groesbeek", wilden we hem het een en ander vragen over het hotel en de gasten die er komen. Met name het recreatie-gedrag van deze mensen had hierbij onze interesse. Tot slot bleek de heer Driessen bereid, zijn visie t.a.v. het plaatselijk toerisme uiteen te zetten.

TYDENS WELKE PERIODE(S) IN HET JAAR KOMEN ER DE MEESTE GASTEN IN HET HOTEL?

"Dat is vooral in de maanden juli,-de vierdaagse brengt veel mensen mee-, augustus en september. Dit is voor ons het hoofdseizoen. In het voorseizoen is er ook wel het een en ander te doen. Vooral in mei, i.v.m. de herdenkingsdagen. En dan in oktober, tijdens de herfstvakantie komen er veel mensen."

WAAR KOMEN DEZE MENSEN ZOAL VANDAAN?

"Ja, dat kan ik wel ongeveer zeggen; de helft van de gasten komt uit de randstad, b.v. uit de grote steden. De andere vijftig procent kun je als volgt verdelen: een deel komt uit het noorden van het land, een ander deel uit het zuiden, uit Brabant, óf b.v. uit twente. En dan heb je natuurlijk de oudstrijders; de Engelsen, Amerikanen en Canadezen. Die komen nogal eens, al dan niet alleen, in mei of juni. Verder rond 17 september, vanwege de herdenking Market Garden."

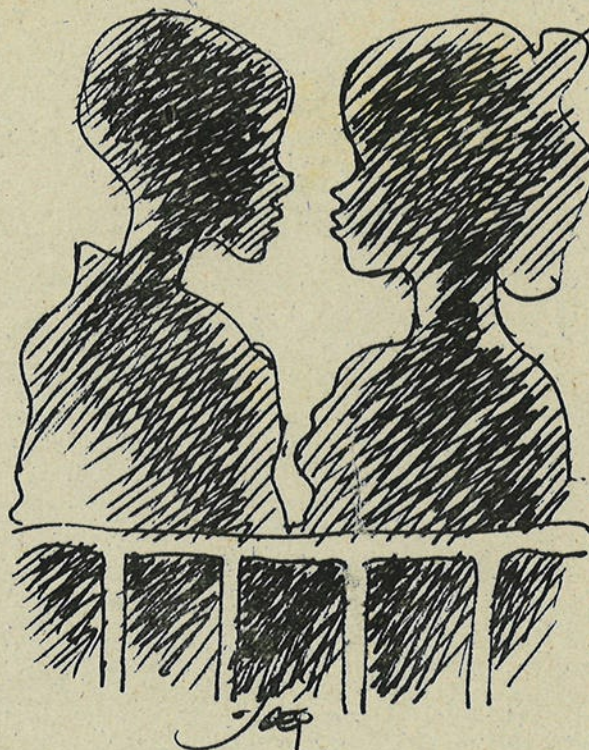
MET WELK DOEL LOGEERT MEN HIER DAN VOORAL?

"Tja, de lange verblijven, dus hotelvakanties van veertien dagen, dat loopt terug. Dat is overal hetzelfde. Als mensen een week blijven mag je al blij zijn. Meestal heb je korte verblijven van drie à vijf dagen, dus mensen die een korte vakantie houden. En dan heb je de "doortrekkers" uit b.v. Friesland en Groningen. Die overnachten hier dan één nacht en rijden dan door naar Valkenburg, daar is wat te beleven. Dat is begrijpelijk; vaak zijn het mensen met een boerenbedrijf, die zitten daar een heel jaar vast en werken dag en nacht. Die willen dan wat drukte en actie om zich heen. Wat we de laatste jaren wel

men wandelen en fietsen. En het Pieterburenpad, dat loopt praktisch door Groesbeek. Dit brengt wel geen honderden, maar toch wel enige tientallen gasten."

HOE ZOU U UW GASTEN WILLEN TYPEN?

"Over het algemeen komen hier weinig mensen die in het dagelijks leven veel met hun handen of buiten werken, b.v. in de bouw. Je merkt dat die graag veel vertier willen, dus gezellig uitgaan en de drukte opzoeken. Groesbeek heeft op dat gebied geen grote faam. Wij moeten het hebben van de "hoofdarbeiders" dus mensen uit het onderwijs, ambtenaren en de zachte sector. Die komen hier om uit te waaien en gaan dan ook veel wandelen en fietsen. Je merkt trouwens dat er op de mensen uit de zgn. "zachte sector" gekort wordt. Dat is vervelend, want ze slaan nu hun tussendoor-uitjes over, om één keer per jaar een paar weken naar het buitenland te kunnen gaan. En de gezinnen, die gaan eerder naar een bungalowpark dan in een hotel. Dat is ook begrijpelijk gezien de kosten. Hier komen vooral veel stelletjes; jonge en oude dames en heren, jongens en meisjes."

KUNT U IETS VERTELLEN OVER HET VERTIER DAT DE MENSEN ZOEKEN ALS ZE HIER OP VAKANTIE ZYN?

"De meeste mensen willen de omgeving verkennen, al wandelend en fietsend. Mensen die met een auto komen, maken vanuit Groesbeek uitstapjes naar b.v. Xanten of Kleef. Bij goed weer zoekt men het bos op, of men gaat zwemmen hier in de Lubert of bij de Plasmolen."

HEEFT U EEN IDEE WAAROM MENSEN JUIST HIER OP VAKANTIE KOMEN?

"De mensen willen wel eens iets anders, en zo groot is Nederland nou ook weer niet. Zo komen ze vanzelf in Groesbeek terecht! De vaste klanten vertellen dóór en brengen zo nieuwe gasten. Veel gasten komen, vroeg of laat, terug. Af en toe

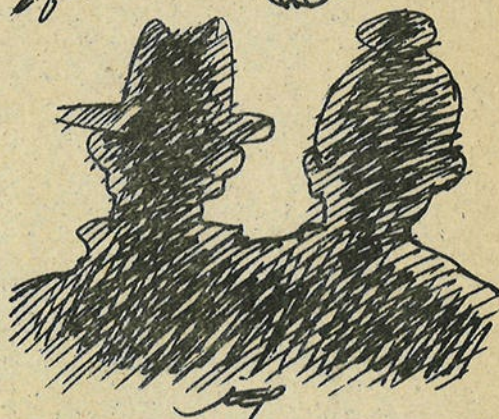

adverteer ik in b.v. de Volkskrant of een ander blad dat in het westen van het land verschijnt. Verder staan we in de folder van de VVV van het Rijk van Nijmegen."

HOE ZOU U UW HOTEL WILLEN KLASSIFICEREN?

"Wij horen eigenlijk in de sector hotel/pension. Men zegt vaak "familie-hotel", omdat het gerund wordt door een echtpaar, en sommige mensen prefereren dit. Kijk, zo'n gastenzitkamer b.v., dat vinden ze gezellig. In de meeste hotels heb je alleen een lounge, niet echt familiair dus. Verder hebben we een grote tuin achter het huis, waar met name oude mensen lekker rustig kunnen zitten."

HOE IS UW KYK OP HET TOERISME HIER IN GROESBEEK?

"Het zou een verschrikking zijn als er duizenden mensen door de Dorpstraat zouden komen, maar daar hoeft helemaal niemand bang voor te zijn, daar is absoluut geen sprake van. De voorzieningen zijn er hier niet voor, ik bedoel; hoeveel hotelkamers hebben we hier nou? In Valkenburg zijn er duizenden!

Niemand gaat hiet zomaar tienduizend hotelkamers "neergooien", dat zou ook niet rendabel zijn. De mensen die in Groesbeek al in het horecavak zitten zullen hier de zaak draaiende moeten houden. Al die discotheken en kippe-tenten zie ik hier nog niet komen. Toch zouden enkele honderden gasten méér van harte welkom zijn! Zo'n golfbaan zou in de toekomst wel iets op kunnen leveren, al zullen veel van de golfers wel naar Berg en Dal gaan, voor een "klasse"-hotel. Als er een groter publiek op af komt kan het voor ons misschien gunstig zijn; als het dáár regent, drupt het hier misschien een beetje....

En wat het bevrijdingsmuseum betreft; de oudstrijders zien graag iets terug als ze hierheen komen.

Het kan in ieder geval geen kwaad om dat soort dingen hier in Groesbeek te hebben; het stimuleert de werkgelegenheid en het brengt ons dorp in de belangstelling."

KERNCENTRALES EN BOSSTERFTE

Voorstanders van kernenergie wijzen de laatste tijd de conventionele energiecentrales aan als belangrijke veroorzakers van de zure neerslag die ons bos doet sterven. Kerncentrales zijn beter voor het bos, zo wordt er gezegd.

De Duitse professor Reichelt doet al jaren onderzoek naar ziekte en sterfte van bomen. Laatst ontdekte hij iets raars.

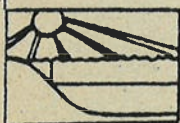
Tot dan toe had hij telkens verband ontdekt tussen het voorkomen van industriegebieden en/of autosnelwegen en het sterven van bomen. Maar nu vond hij in een gebied zonder industrie en autobanen een "eiland" van stervendenaaldbomen. Het bleek dat er midden in dit gebied een kerncentrale lag. Bij twee andere kerncentrales ontdekte hij eenzelfde verschijn-

stoffen versterken. Dit vermoeden wordt nu onderzocht op juistheid.

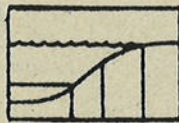
Hoewel niet is aangetoond wat er precies gebeurt, is wel duidelijk dat kernenergie ook op dit punt geen milieuvriendelijk alternatief is.

BELGENMOP?

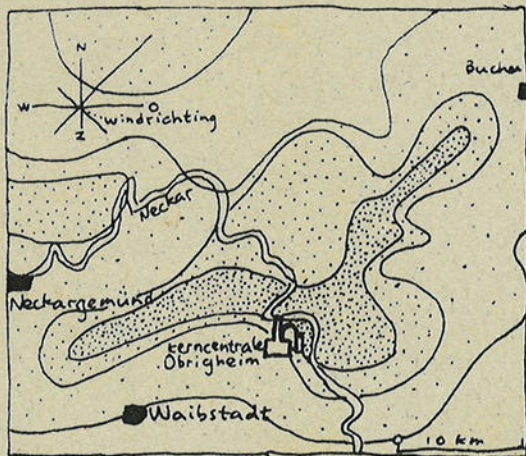
Een jaar geleden publiceerde de journalist Martin Coenen een serie artikelen in het Belgische blad Humo. De reeks "Gif in Vlaanderen" onthulde onder andere een grof milieuschandaal. Coenen had ontdekt dat de firma Amoco Fina industrieel afval in Nederland liet vermengen met steenkool. Het vervuilde produkt werd als normale steenkool verkocht. Maar liefst 7-8 miljoen kilogram rotzooi werd zo "gerecycled".

MILIEU

RONDONM

- 60% v.d. bomen ernstig beschadigd
- 50% gestorven
- 40% ernstig beschadigd
- 30% ernstig beschadigd

sel. Er bleek een relatie te bestaan tussen ziekte van de bomen en de windrichting (zie kaartje).

Reichelt weet niet hoe dit verschijnsel precies veroorzaakt wordt. Het vermoeden is dat radio-actieve stoffen de schadelijke werking van andere

Coenen putte zijn informatie uit een procesverbaal dat geheim was en dat hij dus niet had mogen inzien. Kort geleden werd hij daarom aangehouden. Hij werd onder druk gezet zijn bronnen te noemen. Eigenlijk kon hij op grond van de wet maar 24 uur worden vastgehouden. Toch werd hij 2½ dag vastgehouden en bedreigd met herhaalde opsluiting van telkens een maand. Onder deze druk noemde Coenen alsnog zijn bronnen. Drie arrestaties waren het gevolg.

Het is op zich al belachelijk dat zo'n schandaal niet naar buiten mag komen, maar dat een journalist op zo'n manier wordt behandeld is helemaal grof. De hele zaak bewijst weer eens dat de milieubeweging gebaat is bij openheid. Openheid die machtheb-

bers en grote bedrijven niet willen geven. En dit verhaal

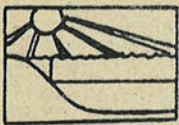
is bepaald geen belgenmop, dat bewijst de gang van zaken rond twee onderzoeksrapporten die in Nederlandse milieukwesties een rol spelen. In Limburg weigerden GS een rapport over de economische mogelijk-

konklusie al kende (een geheel privaat gefinancierde polder is onhaalbaar) wilde deze haar minder goed uitkomende konklusie geheimhouden. De trut!

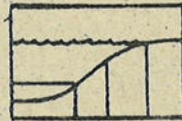
In België gaat het misschien wat grover, maar eigenlijk hebben de machthebbers hier dezelfde streken.

STEENTIJD

Iep Hettinga heeft aan de Postweg een boerenbedrijf. Zijn uitgestrekte land ligt langs de Nieuweweg, Nijmeegsebaan en Derde baan. Dit land is pas zo'n honderd jaar geleden omgevormd van bossen en heide in akkers. De bodem is er, in vergelijking met andere delen van Groesbeek waar al sinds de Middeleeuwen geploegd en gegraven

MILIEU

RONDON

heden van een groter vliegveld Zuid-Limburg openbaar te maken. En dit terwijl er grote, publieke (milieu-)belangen op het spel staan. De Raad van State besliste, tegen de zin van de Limburgse bestuurders, dat het rapport toch voor iedereen beschikbaar moest komen. En natuurlijk bleek dat het beeld dat GS van de toekomstperspektieven voor een groter vliegveld had geschetst, veel te rooskleurig te zijn.

Dezelfde Raad van State tikte in februari de minister van Verkeer en Waterstaat Smit-Kroes op de vingers. Zij had publikatie van een rapport

over private financiering van de Markerwaard willen tegenhouden. Smit-Kroes, die de

wordt, weinig gestoord.

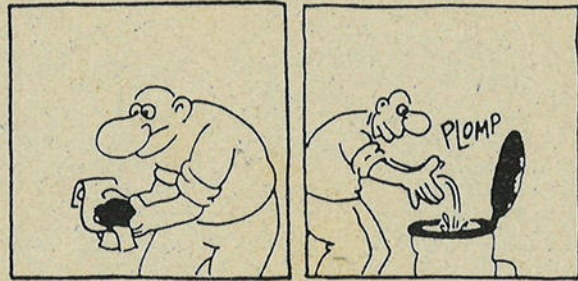
De laatste jaren vond Hettinga veel wat het land eeuwenlang verborgen had gehouden: zwerfstenen uit de ijstijd, door de wind in een merkwaardige hoekige vorm geslepen "windkanters" en pré-historische vondsten.

Kort geleden liet Hettinga zijn schatkamer aan leden van de Heemkundekring Groesbeek zien. Een deskundige op het gebied van de pré-historie was ook aanwezig. De twee meest interessante vondsten, volgens de deskundige "museumstukken" zijn een bijl uit de nieuwe steentijd en een stukje aardewerk daterend uit dezelfde periode. De bijl is een prachtig in gladde facetten geslepen vuurstenen werktuig. Het potfragment heeft een kunstige versiering.

In de buurt van de vindplaatsen zijn eerder bijlen gevonden. Het is gezien de huidige en vroegere vondsten zeer waarschijnlijk dat er op de stuwwallen rond Groesbeek in de nieuwe steentijd landbouwers hebben gewoond. De nieuwe steentijd, ofwel het neolithicum, is de eerste periode waarin landbouw bedreven werd.

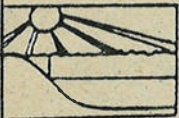
Als je de bijl en de potscherf bekijkt besef je dat die eerste boeren bepaald geen "wilden" zijn geweest. Hettinga verhuist binnenkort naar Friesland. Op zijn terrein komt misschien een golfbaan. Het is jammer dat mét Hettinga de "museumstukken" dan uit Groesbeek gaan verdwijnen. Eigenlijk zou de gemeente deze voorwerpen moeten aankopen voor een toekomstig Heemkundemuseum.

informatie over het omgaan met klein chemisch afval.

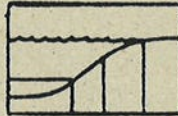

In Groesbeek is er op aandringen van de Werkgroep Milieubeheer een voor iedereen toegankelijk inzamelpunt bij de gemeente gekomen. Helaas weten veel mensen dat niet. Maar binnenkort zal in samenwerking tussen de gemeente en de milieugroep wat meer ruchtbaarheid aan deze mogelijkheid gegeven worden. U hoort er nog van!

Op landelijk nivo heeft de minister van Milieu, Winsemius,

MILIEU

RONDOM

KLEIN CHEMISCH AFVAL

Naar schatting komt er in Nederland jaarlijks 100.000 ton chemisch afval vrij dat "met onbekende bestemming" verdwijnt. Dit zijn voornamelijk kleine partijen. De verwijdering vindt plaats samen of vermengd met niet-chemisch afval, door lozing op het riool en via de vuilzak. Het op deze manier kwijtraken van de troep is vaak niet strafbaar, maar levert wel een aanzienlijke bijdrage aan de verspreiding van milieugevaarlijke stoffen in lucht, water en bodem.

Je kunt het de mensen ook nauwelijks kwalijk namen dat ze op deze wijze er vanaf raken. Vaak is er gewoon geen goed inzamelsysteem. Of als dat er wél is, weet niemand ervan. En er ontbreekt goede

het project Klein Chemisch Afval opgezet. Dit wordt begeleidt door vertegenwoordigers van de gemeenten, provincies, reinigingsdiensten, milieugroepen, werkgevers en consumenten. Zo hoopt men een breed

draagvlak te krijgen waardoor het verwezenlijken van het doel van het project gemakkelijker zal zijn. Minister Winsemius omschreef dat doel als volgt: "Het bereiken van een situatie, waarin blijvend en over geheel Nederland afgestemd op de problematiek van het klein chemisch afval een

verwijderingsstructuur voor dat afval aanwezig is die voldoet aan eisen van doelmatigheid en milieuhygiëne." 1 januari 1987 moet het bereikt zijn.

GEZELLIG

Houtkachels en allesbranders worden in advertenties als milieuvriendelijk afgeschilderd. In "groene" uitgaven, de populaire tijdschriften over natuur, landschap, tuinen etc., wordt het gezellig fik-stoken geassocieerd met "terug naar de natuur". En met sukses. Sinds 1980 zijn er 150.000 verkocht. De kopers zijn voor 90% mensen die ook centrale verwarming op gas hebben, die het dus voor de warmte niet nodig hebben,

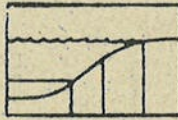
uitgezocht wat het stoken in een allesbrander betekent voor het milieu. Hij vond twee soorten nadelen.

Luchtvervuiling is er één van. Koolmonoxide, roet, aldehyden en polycyclische aromatische koolwaterstoffen (allemaal niet erg gezond) worden in concentraties van 100x die van een gaskachel gevormd. Hoewel deze luchtvervuiling in vergelijking met vervuiling door industrie en verkeer nog klein is, kan ze lokaal gevolgen voor de gezondheid hebben. Zonder prima rookafvoer en goede ventilatie kan het milieu binnenshuis flink verziekt worden. Buitenshuis blijven de stoffen vaak laag hangen.

Het tweede nadeel is het brandstoffenprobleem. Veel gebruikers van allesbranders

MILIEU

RONDON

en het in eerste instantie voor de gezelligheid doen. En gezellig kan zo'n kachelkje ook zijn! Maar hoe gezellig zijn de gevolgen?

gebruiken sloophout, verpakkingsmateriaal e.d. De luchtverontreiniging neemt hierdoor sterk toe. Verbranden is definitief, het blokkeert de mogelijkheid tot hergebruik. Een energie- en milieuvriendelijke kringloop van hergebruik kan zo nooit tot stand komen. Hout is in Nederland schaars en het zal nog veel schaarser worden. Op wereldschaal is hout helemaal schaars. Ook daarom is het beter als we minder hout verbruiken. Aardgas hebben we voorlopig genoeg, en blijkt veel schoner.

Op de universiteit van Groningen heeft een chemikus

EEN PLAN VOOR BETER FIETSEN

Over enkele jaren zal er in Groesbeek een ruilverkaveling uitgevoerd gaan worden. Daarover is in het Milieujournaal al het een en ander te lezen geweest. De landbouwkundige structuur zal ingrijpend worden veranderd. In principe is de ruilverkaveling ook bedoeld om natuur, landschap en recreatie in positieve zin te herstruktureren. Maar omdat landbouwkundige wensen vaak botsen met verlangens uit de milieuhoeke en daarbij de landbouw het meeste gewicht in het schaal-tje legt, is het de vraag hoe natuur en landschap er vanaf zullen komen. Wat er in het kader van de ruilverkaveling met de openluchtrekreatie in de vorm van het fietsen zou kunnen gebeuren, daar gaat het onderstaande over.

In het kader van de ruilverkaveling worden vier adviezen geleverd. De natuurbescherming en "landschapsbouw" leveren er elk één. Verder komt er één uit de landbouwhoeke en één van de openluchtrekreatie.

Het advies landschapsbouw voor de ruilverkaveling Groesbeek, nu in concept gereed, beslaat een veel breder terrein dan alleen het landschap. Ook landbouw, natuur en recreatie krijgen er vanuit een landschapsvisie een plaats in. Wat betreft de recreatie wordt er vooral ingegaan op bestaande en eventueel aan te leggen fietspaden. De beperkte fietsmogelijkheden vormen namelijk, volgens het advies, het enige echte knelpunt. Dit bleek uit een enquête onder de bewoners van Groesbeek. Het fietsen uitgezonderd gaat het in het Groesbeekse landschap vermoedelijk meer om het aanbieden van een voor rekreanten goed toegankelijk en aantrekkelijk gebied, dan om het extra aanleggen van paadjes en dergelijke. Voor fietspaden geldt dit dus niet. Daarvan zijn er wel extra, en gescheiden van het overig verkeer, nodig.

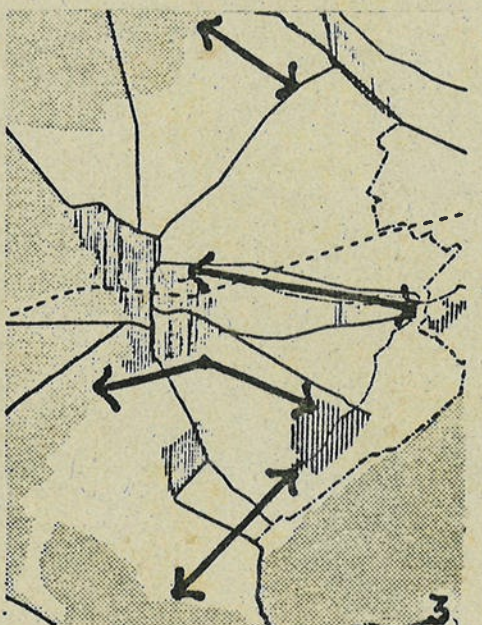
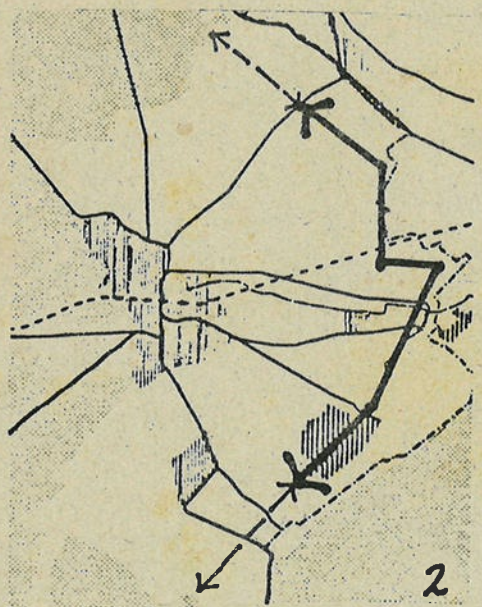
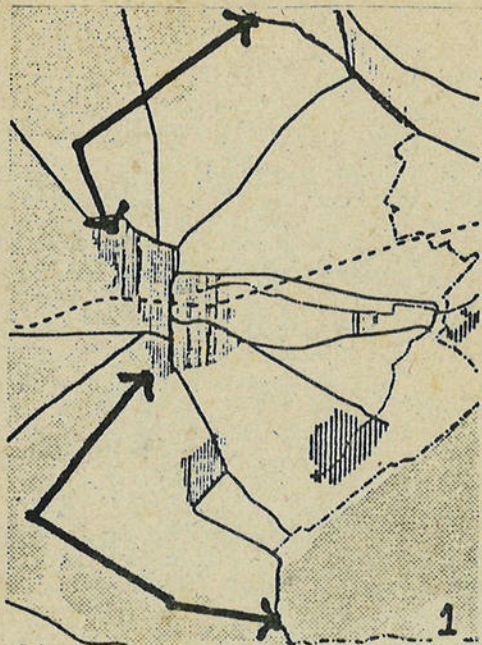
Het fietspadenplan dat in het advies landschapsbouw gepresenteerd wordt, wordt gedragen door het idee dat als je door het landschap fietst je de opbouw van het landschap moet kunnen zien, voelen en begrijpen. Het geheel maakt een rond-

rit door het gehele gebied mogelijk (zie onderstaande kaart).

Het totale plan valt uiteen in drieën: een route langs de hoge stuwwalrand, een route door het lage gebied langs de grens, en verbindingsroutes tussen hoog en laag (zie de schema's op de volgende bladzijde).

De route langs de stuwwalrand zal nieuw aangelegd moeten worden, de lage grensroute deels. Van de verbindingsdelen

tussen hoog en laag sluiten die dóór het bekken aan bij de loop van de Ren en de Hulsbeek.

Dit is in vogelvlucht het conceptplan. Er komt bij de uitgave van het definitieve plan een beschrijving van een fietsexkursie over bestaande wegen. Door het fietsen van deze route kan de bedoeling van het hier beschreven plan duidelijker worden. Misschien dat de exkursieroute in het volgende Milieujournaal weergegeven zal worden.

Het bovenbeschreven plan zal zeker niet precies in deze vorm uitgevoerd gaan worden. Het is één van de vele ideeën die in het kader van de ruilverkaveling aangedragen worden. De uiteindelijke beslissing of er iets van gerealiseerd gaat worden wordt genomen in een belangenstrijd waarin meer meespeelt dan het fietsbelang. Maar als de fietsers er iets van gedaan willen krijgen dan moeten ze zich wel laten horen -ring-ring- !

Paul Thissen

Op schema 1 is de route langs de stuwwalrand aangegeven. Deze volgt de zoom van het bos dat bovenop de stuwwal ligt. Vanaf deze route is het hele bekken van bovenaf te overzien. Schema 2 geeft het tracé door het bekken, parallel aan de rijksgrens, weer. Deze sluit via de in schema 3 weergegeven paden aan op de hoge route. Fietsen over de verbindingstukken van 3 maken het hoogte-verschil voelbaar. Remmen-los of knei-en!

22 maart.

22 maart is de natuurvrienden club spreeuwen wezen kijken in Molenhoek.

Ieder jaar overnachten de spreeuwen in het voorjaar op de zelfde plek in Molenhoek.

Wij schatten dat er zo'n 100.000 spreeuwen waren.

Iedere nacht slapen ze op de zelfde tak in het bos.

Het was een drukte van jewelste in het bos.

We waren bang dat er vogelpoep op onze hoofden zou vallen.

Maar dat viel gelukkig mee.

SPREEUWEN.

sturnus vulgaris, (spreeuw in het latijn)

Wie kent er de spreeuw niet?

Deze vogel komt overal in de wereld voor.

Broeden doet hij net waar hij het een fijn broedplekje vind.

In rotsholen, in nestkastjes e.d.

Spreeuwen zie je meestal in kolonies.

Met de hele groep trekken ze 's avonds het bos in om te gaan slapen.

getypt: Stefan Lucius.

Tekeningen: Bas Peters.

Harmjan

gooi dus nooit een sigaret weg als de sigaret nog aan is maak de sigaret eerst uit en gooi de sigaret in de prullen-bak hou hem anders bij je.

